

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Dissertationes De Actibus Humanis

Karchne, Simon

Augustæ Vindelicorum & Græcensis, 1716

De circumstantia Cur.

urn:nbn:de:hbz:466:1-39981

De Circumstantia cur.

640. **P**er circumstantiam cur importatur causa finalis non operis, sed operantis. Finis operis est, ad quem velut ad suum objectum formale motivum actus naturâ suâ ordinatur: sic motivum propriû Eleemosynæ videlicet observantia miseria pauperis est finis operis, sive actus Eleemosynæ, solétque etiam dici finis intrinsecus operis ad contradistinctionem finis extrinseci, seu extrinsecus adsciti ab arbitrio operantis; ut si des Eleemosynam ob vanam gloriam, hæc est finis operantis, id est, ab operante præfixus operi suo, nempe actui externæ dationis Eleemosynæ; vanæ enim gloriæ est prorsus extrinseca dationi Eleemosynæ, esto sit finis intrinsecus respectu intentionis intendentis vanam gloriam, & ad hujus consecutionem assumens Eleemosynam ut medium.

Et ideo respectu intentionis non est circumstantia, sed substantia: est tamen circumstantia respectu Eleemosynæ. Et universaliter quoties medium de se est malum, toties malitia orta ex fine malo est circumstantia explicanda, si sit mortalis, ut si fureris propter fornicationem.

Ut autem clarius in hac circumstantia ejus effectus pateat, notandum, quod septem modis possit comparari intentio finis ad electionem mediorum.

641. Primò si medium bonum eligatur propter finem bonum, hoc casu, si utriusque est directè volita, actus habet duplicem bonitatem, *per n. 569.*

Secundò si eligatur medium malum ex fine malo, ut si occidas ex intentione acquirendi bona occisi: tunc duplex spe-

cie malitia contrahitur: si media electa sint ex se ordinata ad talem finem, ut tactus impudici ad fornicationem, electio eorum constituit unum numero peccatum cum intentione finis juxta superius dicta.

Tertiò si eligatur medium bonum ex fine malo, hoc casu electio depravatur, si hoc assumitur propter finem talem, velut causam motivam; quia tunc intentio prava influit in mediij electionem, hæcque malitia finis vitiat, juratque ad hujus existentiam, proinde est explicanda.

Quartò si eligatur medium malum ex fine bono ut furtum propter Eleemosynam, aut ommissio missæ præceptæ propter studium, electio est simpliciter mala *per num. 573.*

Quintò si actus indifferens fiat propter finem bonum ut si comedas, ut obis DEO servire, electio est simpliciter bona spectans ad virtutem Religionis.

Sextò si eligas medium indifferens ex fine malo v. g. deambulationem propter furandum, deambulatio est mala simpliciter spectans ad vitium, quo est infecta intentio finis.

Septimò si actus indifferens ordinetur ad finem indifferentem, tam intentio, quam electio per se. Est vitiosa spectatis omnibus circumstantijs. Similiter *per num. 578.* verius est esse impossibilem actum moralem indifferentem, qui neque sit bonus, neque malus moraliter.

Illud hic non prætermittendum, quod intentio finis boni sæpe excuset à peccato in legibus positivis harum violationem: ut si pauperi non possit succurrere aliter,

aliter, quàm labore peragendo die Festo, aut sacrum negligendo.

642. Controvertitur tamen: an dum medium malum eligitur ob finem bonum e. g. omissio sacri propter studium sit explicandus in confessione etiam finis, nempe studium, vel sola omissio. Apud Lug. de Pœnit. D. 16. n. 478. aliqui affirmant, quia tunc studium est contra virtutem Studiositatis, est enim peccatum studere tali tempore.

Distinguit Soarez de Pœnit. D. 22. S. 4. num. 11. negans: si intenditur finis ex quadam libertate, vel facilitate; affirmans verò, quando finis, ut hic studium ex affectu vehementer inordinato intenditur, tunc enim in eo constituitur finis ultimus, amorque studij præfertur Deo, sicque est nova species peccati mortalis.

Respondeo cum Lug. num. 479. & communiore non esse explicandum finem ex communi praxi fidelium præcisè se accusantium omissionis missæ nullâ factâ mentione finis de se non mali, aut non mali mortaliter.

Unde perinde est furari in morali assimatione propter studium, ac furari propter finem furto intrinsicum e. g. propter ipsam commoditatem habendi rem alienam. Ratio est: quod adæquata maliciæ gravitas hic desumatur ab omissione missæ, ergo hæc sola est explicanda, quâ explicatâ explicatur indirectè voluntas omittendi, & cum non soleat omitti missâ, nisi, vel propter aliquod malum apprehensum in auditione missæ, vel propter amorem alicujus creaturæ, ideo hic inordinatus amor sui, aut alte-

rius creaturæ etiam indirectè manifestatur.

Studium, ac voluntas studendi tempore sacri non est mala malitia proveniente à Studiositate; nam hæc tunc studium non prohibet, sed Religio præcipiendo missam vetat etiam omne impedimentum missæ, consequenter in casu nostro studium, hoc igitur tunc habet malitiam irreligiositatis. Etiam non est verum, quod studium intendatur ut finis simpliciter ultimus, ex eo enim, quod omittat sacrum propter studium, non sequitur, quod velit etiam propter idem violare reliqua præcepta, e. g. fidem negare. Est ergo duntaxat finis ultimus secundum quid, seu finis operis, sed ex hoc non sequitur, quod habeat malitiam distinctam à malitia omissionis.

A fortiori concludit Lug. num. 488. non est obligatio explicandi talem finem, quando hic, ut in casu proposito studium, se habet concomitanter ad omissionem: ut si jam decrevit negligere missam, postea, ne sit otiosus, vult studere; sic enim studium non est impedimentum volitum ut finis omissionis missæ, non enim ideo omittit missam, quia studet, sed potius e contra ideo studet, quia omittit missam, estque omissio missæ prior studio, quod Deus suppositâ seriâ voluntate mittendi missam potest percipere; aut omittens potest vovere studium ex fine vitandi otiositatem.

643. Dices: si is, qui seriò decrevit missam omittere, postea studendo non peccet, sequitur etiam non peccare primò Sacerdotem (qui tempore toto navigationis statuit omittere officium divinum) si suppositâ hac voluntate breviam-

rim in mare projiciat. Secundo nec furem, qui habet animum non restituendi pecuniam, peccare hanc dilapidando, & se reddendo, impotentem restituendi. Tertio, nec voto castitatis obstrictum, si post hoc decrevit ejus inobservantiam, delinquere, si ducat uxorem, hæc omnia sunt absurda, ergo signum est, hæc & similia impossibilia ex se cum re præcepta, esse peccata etiam datâ voluntate non implendi præceptum.

Respondeo cum Lug. *num.* 491. negando omnes tres sequelas: quia etsi respectu violationis præcepti pro tempore præsentis se habeat concomitanter voluntas abjiciendi breviorij &c. quia pro tempore præsentis est impossibilis præcepti observantia ex vi seræ voluntatis non recitandi; at respectu temporis sequentis se habet antecedenter, & ut vera causa, nam prima voluntas non necessitat ad præcepti violationem pro tempore sequenti cum mutari possit, atque adeo observatio præcepti pro tempore sequenti est possibilis, & ideo objectio breviorij, absumptio furtivæ pecuniæ, matrimonium sunt mala, utpote voluntariè reddentia impossibilem præcepti observantiam.

De Circumstantia quomodo.

644. **Q**uæres: quid hæc circumstantia significat? an augeat, aut novam speciem actui morali superinducat.

Respondeo ad primum significare modum actionis humanæ, quo facta est videlicet actus intensionem, remissionem, tarditatem, velocitatem, libertatem, coactionem, violentiam, fraudem, in-

fidias, errorem, ignorantiam, consuetudinem, intentionem, periculum, scandalum, contemptum, continuationem, sive durationem.

Respondeo ad secundum intensionem, & remissio non mutat speciem actus boni, vel mali, sed prior augeat, posterior minuit, nisi sit actus tam remissus, ut excludat perfectam deliberationem; tunc enim mortale transit in veniale, idem est de libertate per *num.* 592. Velocitas, & tarditas non diversificat actum.

De errore, & ignorantia vincibilibus an minuat, vel augeat, aut mutet speciem consulenda sunt disputata à *n.* 440. ad 445. An voluntarium directum, ac indirectum in peccatis internis efficiat speciem diversam, satis potest constare ex *num.* 442. & seq. juncto. *n.* 585.

Consuetudo peccandi non mutat speciem, sed potius minuit minuendo libertatem, ita communis: at bene proximum periculum ex se malum ut notoria cum concubina cohabitatio realis, aut etiam putativa propter annexum scandalum: aliàs exponens se periculo proximo labendi non incurrit culpam distinctam à lapsu, si inter hunc, & periculum non intercedit notabilis mora, voluntas enim adeundi proximum periculum sine causa urgente est voluntas indirecta peccati Lug. *de Penit. D.* 16. *n.* 511.

645. Continuatio indicat, aut repetitionem actuum ejusdem speciei, aut durationem ejus actus longiorem: ista non variat substantiam actus: hic tamen si est bonus, est laudabiliter, ac magis meritorius, si malus est amplius demeritorius.

Hinc